

MİHAİL YURYEVIÇ LERMONTOV
Zamanımızın Bir Kahramanı

Герой нашего времени

- © Önsöz: B.M. Eikhenbaum, “A Hero of Our Time” (introduction);
Lermontov’s “A Hero of Our Time”, A Critical Companion.
Edited by Lewis Bagby, Northwestern University Press, Evanston, 2002.
- © Sonsöz: Victor Ripp, “A Hero of Our Time and the Historicism
of the 1830’s: The Problem of the Whole and the Parts”,
Modern Language Notes, cilt 92, sayı 5, 1977.
The John Hopkins University Press, 1977.

İletişim Yayınları 1968 • İletişim Klasikleri 69

ISBN-13: 978-975-05-1436-4

© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2014, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Bahar Siber, Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ “Peçorin ile Gruşnitski'nin Düellosu”

(Mihail Vrubel, 1891) üzerine kolaj

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayla Karadağ

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MİHAİL YURYEVIÇ LERMONTOV

Zamanımızın Bir Kahramanı

Герой нашего времени

ÇEVİREN *Ergin Altay*

B.M. EIKHENBAUM'UN ÖNSÖZÜ VE
VICTOR RIPP'İN SONSÖZÜYLE

MİHAİL YURYEVIÇ LERMONTOV 15 Ekim 1814'te emekli subay Yuri Petroviç Lermontov ile zengin bir ailenin kızı olan Mariya Mihaylovna Arsenyeva'nın oğlu olarak Moskova'da dünyaya geldi. Annesinin genç yaşta ölümü üzerine, bakımını üstlenen büyükannesi Yelizaveta Alekseyevna Arsenyeva'nın yanına, Penzenskaya'ya yerleşti. Burada küçük yaştan itibaren Almanca, İngilizce, Fransızca ve Yunanca öğrendi, resim ve müzik dersleri aldı. 1827'de büyükannesiyile birlikte Moskova'ya yerleşti. Her türlü maddi imkânın sunulduğu bir evde büyümesine rağmen, babasıyla görüşmesi kesin bir şekilde yasaklandığından, mutsuz bir çocukluk ve gençlik geçirdi. Sağlığı nedeniyle hem temiz havası hem de kaplıcaları için sık sık gittiği Kafkasya'da, dağlara karşı derin bir tutku geliştirdi. 1830'da Moskova Üniversitesi'nde felsefe eğitimi almaya başladı. Ertesi yıl babasının ölümüyle ağır bir bunalım geçirdi ve intiharın eşğine geldi. Şiir yazmaya bu yıllarda başladı. Dönemin siyasi ortamını eserlerinde yansıttı. 1832'de ders aldığı kimi profesörlerle yaşadığı fikir ayrılığı nedeniyle üniversiteden uzaklaştırıldı. St. Petersburg'a giderek harp okuluna yazıldı ve 1834'te asteğmen olarak mezun oldu. 1837'de Rus şair ve yazar Aleksandr Puşkin'in bir düello sonucu hayatını kaybetmesiyle derinden sarsıldı. Bu ölümün gerçek sorumlularını eleştiren ve Rus ulusunun Puşkin'e olan sevgisini dile getiren bir ağıt yazdı. Aristokrat çevreleri ve Çar I. Nikolay'ı rahatsız eden bu şiir, Kafkasya'ya sürülmesine sebep oldu. Öte yandan Lermontov bu şiirle beklenmedik bir ün kazandı ve bir anda ülke çapında "Puşkin'in varisi" olarak anılmaya başladı. Kafkasya sürgünü sırasında edindiği tecrübeler sonraki şiirlerinde, düz yazılarında, resim ve çizimlerinde önemli bir yer tutar. 1838 başında Moskova'ya dönmesine izin verildi. Başkente dönüşünde edebiyat çevrelerinde kahraman olarak karşılandı. Bu dönemde Rus romanının kurucularından biri olarak sayılmasına neden olan *Zamanımızın Bir Kahramanı*'ni yazmaya başladı. 1840'ın ilk aylarında St. Petersburg'da Fransız büyükelçisinin oğluyla yaptığı düello nedeniyle askerî mahkemeye çıkarıldı ve Çar I. Nikolay'ın talimatıyla yeniden Kafkasya'ya sürgüne gönderildi. *Zamanımızın Bir Kahramanı*'nın ilk baskısı bu sırada yayımlandı. Büyükannesinin çabalarıyla 1841'de kısa bir süreliğine başkente gelmesine izin verildi. Birliğine dönerken uğradığı Pyatigorsk'ta, bir tartışma sonucu Nikolay Martinov adında bir başka subayla düelloya girdi ve bu düelloda hayatını kaybetti. Cenazesi 17 Temmuz 1841'de binlerce kişinin katıldığı törenle defnedildi. Ertesi yıl, Çar I. Nikolay'ın izniyle naaşı Tarkhani'deki aile mezarlığına aktarıldı. *Maskeli Balo* isimli bir oyunu ve "Yelken", "Hayır, Byron Değilim", "Şairin Ölümü", "Bir Ocak", "Valerik" gibi birçok şiiri vardır.

İÇİNDEKİLER

ROMAN İÇİN YAPILMIŞ ÖZEL İLLÜSTRASYONLAR.....	6
KRONOLOJİ.....	9
ÖNSÖZ	
ZAMANIMIZIN BİR KAHRAMANI / B.M. EIKHENBAUM.....	17

Zamanımızın Bir Kahramanı

Önsöz.....	37
BİRİNCİ BÖLÜM	
I. Bela.....	39
II. Maksim Maksimiç.....	83
Peçorin'in Defterleri.....	97
1. Taman.....	99
İKİNCİ BÖLÜM	
2. Prens Meri.....	115
3. Kaderci.....	209
SONSÖZ	
ZAMANIMIZIN BİR KAHRAMANI VE	
1830'LARIN TARİHSELLİĞİ:	
BÜTÜN VE PARÇALARI SORUNSALI / VİCTOR RIPP.....	221

Zamanımızın Bir Kahramanı

Önsöz

Her kitapta önsöz ilk, aynı zamanda son şeydir. Ya yapının amacının açıklanmasına hizmet eder ya da onu eleştirilere karşı savunur. Ne var ki, okur kitabın ahlaki amacıyla da, dergilerde çıkan eleştirel saldırılarla da genelde hiç ilgilenmez, bu nedenle önsözleri okumaz. Ne yazık ki, özellikle bizde böyledir bu. İnsanlarımız, sonunda bir ahlak derisi, kıssadan hisse yoksa masalları anlayamayacak kadar toy ve saftır hâlâ. Şakayı kavrayamazlar, hicvi hissedemezler. Sözün kısası, yeterince öğrenim görmüş, gelişmiş değerlerdir. Düzeyli bir toplumda ve kitapta açıktan açığa hakaretin, aşağılamanın yeri olmadığını; çağdaş eğitimin, yaltaklanmanın arkasına saklanan, karşı konulamaz, tam hedefi bulan çok daha etkili bir silah olduğunu hâlâ kavramamışlardır. Bizim insanımız, düşman iki devletin diplomatının konuşmasına tanık olduğunda bu iki diplomatın, yakın dostlukları uğruna kendi devletlerine ihanet ettiğini düşünen bir taşralıya benzer.

Kısa bir zaman önce bu kitap bazı okurların, hatta bazı yayınların tam anlamıyla talihsiz inançlarının acısını çek-

ti. Böylesine ahlaksız birinin kendilerine “Zamanımızın Bir Kahramanı” olarak sunulmasına çok içerleyenler oldu. Bazıları da büyük bir incelikle, kitapta yazarın kendisinin ve arkadaşlarının portresini çizdiğini belirtti. Modası geçmiş, zavallı bir şaka! Açıkça belli ki, Rus halkı her şeyi geliştirebilecek yaratılıştadır, ancak bu tür davranışları dışında. Peri masallarımızın en fantastik olanı bile kişilikleri aşağılamaktan geri kalmaz!

Evet değerli dostlarım, *Zamanımızın Bir Kahramanı* tam bir portredir, ama yalnızca bir kişinin portresi değil: Kuşamızın, tamamen gelişmiş kusurlarıyla birlikte oluşturulmuş bir portresi. Gene, bir insanın bu denli kötü olamayacağını söyleyeceksiniz, o zaman ben de şöyle karşılık vereceğim size: Bütün o trajik, romantik zorbalığın varlığına inanmıştınız, Peçorin’in gerçek olduğuna neden inanmıyorsunuz şimdi? Çok daha korkunç, çok daha çirkin uydurma öykü kahramanlarından hoşlanıyordunuz, peki gene uydurma bir öykü karamanı olan bu kişiye neden böylesine acımasızsınız? Onda sizin istediğinizden daha çok gerçek payı olduğu için mi acaba?

Ahlak kavramının ondan pek bir şey kazanamayacağını mı söyleyeceksiniz? Bağışlayın. Tatlılarla yeterince beslediler insanlarımızı. Bu nedenle mideleri bile bozuldu: Acı ilaçlar, katı gerçekler gerekli onlara şimdi. Ancak, durum böyleyken, bu kitabın yazarının bir zamanlar kendini insanları kusurlarından arındırmak gibi yüce bir hayale kaptırdığını düşünmeyiniz. Böylesine bir kendini bilmezlikten Tanrı korusun onu! Yalnızca, çağdaşımız bir insanı (ne yazık ki çok sık karşılaştığı bir insanımızı) kendi anladığı gibi anlatmak hevesine kapıldı, hepsi o kadar. Hastalığın tanısı konmuş olacaktır böylece, nasıl iyileştirileceğini ise Tanrı bilir!

BİRİNCİ BÖLÜM

I. Bela

Posta istasyonunda atlarını değiştirdiğim arabamla Tiflis'ten geliyordum.

Küçük arabamın bütün yükü, yarısı Gürcistan yolculuk notlarıyla dolu, orta boy valizimdi. Şansınıza, notlarımın büyük bölümü kaybolmuştu ve benim şansıma, valizimdeki öteki eşyalarımın hepsi tamamdı.

Kayşaur Vadisi'ne girdiğimde güneş karla kaplı tepenin arkasına saklanmak üzereydi. Karanlık bastırmadan Kayşaur Dağı'na çıkabilmemiz için, bir Oset olan arabacı, atları ha bire kamçılıyor, avazı çıktığınca bağırarak şarkı söylüyordu. Çok güzeldi vadi! Her yanda ulu çınarlarla taçlanmış, yeşil sarmaşıklarla kaplı yalçın kızıl kayalar, sel sularıyla oyuk sarı topraklı yarlar, yukarılarda altın rengi kardan saçaklar; aşağıda, isimsiz bir dereyle kucaklaşmış Aragva Irmağı kap-karanlık bir boğazdan olanca gücüyle fışkırmış, yılan derisi gibi yüzeyi pırl pırl, gümüş bir iplik gibi akmakta.

Kayşaur Dağı'nın eteğine geldiğimizde bir hanın önünde durduk. Gürültülü bir kalabalık vardı içerde. Yirmi kadar Gürcü ile dağlı toplanmış, bağırıp çağırıyorlardı. Biraz ötede

bir deve kervanı geceleme için mola vermişti. Arabamı bu baş belası dağa çıkarabilmem için öküzler kiralamam gerekiyordu. Çünkü artık sonbahar gelmiş, yerler buz tutmuştu ve tepeye kadar aşağı yukarı iki verst yol vardı.

Yapacak bir şey yoktu, altı öküz kiraladım, birkaç Oset tuttum. Osetlerden biri valizimi omzuna aldı, ötekiler neredeyse yalnızca bağırarak öküzlere yardım etmeye başladılar.

Arkada, dört öküzün boşmuş gibi kolayca çektiği tepeleme yüklü başka bir araba vardı. Bu durum şaşırtmıştı beni. Arabanın sahibi, gümüş kakmalı küçük Kabardin çubuğunu tutturarak arabanın arkası sıra yürüyordu. Üzerinde apoletsiz bir yüzbaşı setresi, başında tüylü bir Çerkez kalpağı vardı. Elli yaşlarında gösteriyordu. Esmer yüzü, teninin Kafkas güneşiyle uzun zamandır tanışık olduğunu gösteriyor, erken ağarmış bıyıkları sağlam yürüyüşüne ve dinç görünüşüne ters düşüyordu. Yanına gidip başımı eğerek selam verdim. Sessizce karşılık verdi selamıma ve ağzından kocaman bir tütün dumanı saldı

“Sanırım yol arkadaşınız?”

Sessizce eğdi başını.

“Sanırım Stavropol’e gidiyorsunuz?”

“Evet efendim, öyle... Devlet mallarını eşyaları götürüyoruz.”

“Söyler misiniz, benim boş arabamı şu Osetlerin de yardımıyla altı öküz zar zor çekiyorken sizin tepeleme yüklü arabanızı dört öküz nasıl oluyor da böylesine rahat götürüyor?”

Adam kurnazca gülümsedi, anlamlı anlamlı baktı yüzüme.

“Yanılmıyorsam Kafkasya’da yenisiniz?”

“Bir yıldır buradayım,” dedim.

Bir kez daha gülümsedi.

“Neden sordunuz?”

“Öylesine sordum işte. Çok anasının gözüdür bu Asyalılar! Bağırarak öküzlere yardım ettiklerini mi sanıyorsunuz?”

nuz? Ne için bağırdıklarımı ancak şeytan bilir. Hayvanlar anlıyor onların ne dediğini. İsterseniz arabınıza yirmi öküz koşun, adamlar kendi dillerinde bir şeyler bağırmaya başlarsa öküzler yerlerinden bile kıpırdamazlar. Korkunç dalaverecedir bu adamlar! Ne yaparsınız... Gelip geçeni soymayı pek severler. Çok şımartmışlar bu dolandırıcıları! Göreceksiniz, sonra bahşiş de koparacaklar sizden. Bilirim onları ben, beni aldatamazlar!”

“Siz uzun zamandır mı buradasınız?”

Adam soruma mağrur bir tavırla karşılık verdi:

“Evet, Aleksey Petroviç zamanında başlamıştım burada göreve. O Kafkas sınırına geldiğinde ben asteğmendim.” Bir an sustuktan sonra ekledi: “Dağlılarla çarpışmalarda gösterdiğim başarılar nedeniyle onun zamanında iki kez rütbem yükseltildi.”

“Peki şimdiki durumunuz?”

“Şimdi üçüncü sınır taburundayım. Ya siz, izninizle sorabilir miyim?”

Anlattım ona.

Konuşmamız bununla bitti, yan yana, sessiz yürümeye başladık. Sonunda tepeye çıkmıştık. Kar vardı burada. Güneş batmıştı. Güneyde her zaman olduğu gibi, gündüzün arkasından hemen gece bastırmıştı. Ama karın parıltısıyla, önceki kadar iyi olmasa da, yolumuzu görüyorduk. Valizimi arabaya koymalarımı, öküzleri çözüp atları koşmalarımı söyledim ve dönüp son kez baktım vadiye. Ancak boğazlardan dalga dalga gelen kesif sis bütünüyle kaplamıştı vadiyi. Oradan bulunduğumuz yere en ufak bir ses ulaşmıyordu artık. Osetler gürültüyle kuşattılar beni, bahşiş istemeye başladılar. Ama yüzbaşı onlara öyle bir bağırdı, çıkıştı ki, çil yavrusu gibi dağıldılar.

Yüzbaşı, “Bunlar böyledir işte!” dedi. “Rusça ekmek nasıl denir onu bile bilmezler, ama ‘Subayım, bahşiş versene!’ de-

meyi öğrenmişlerdir. Bence Tatarlar bile bunlardan daha iyidir. Hiç değilse içki içmezler...”

Hana yaklaşık bir verst yolumuz kalmıştı. Ortalık sessizdi, öylesine sessiz ki, vızıltısından bir sivrisineğin ne yana uçtuğunu anlamak bile mümkündü. Solumuzda derin, kapkaranlık bir boğaz vardı. Boğazın arkasında ve önümüzde dağların karla kaplı kıvrım kıvrım tepeleri gurubun son ışığının henüz terk etmediği ufukta lacivert görünüyordu. Karanlık gökyüzünde yıldızlar göz kırpmaya başlamışlardı. Tuhaftır, burada yıldızlar, bizim kuzeyde olduğundan daha yüksekteymiş gibi geliyordu bana. Yolun iki yanında çıplak, simsiyah kayalar yükseliyordu. Kimi yerlerde karın altından çalılar görünüyordu. Ama tek bir kuru yaprak kıpırdamıyordu. Doğanın bu ölü uykusu arasında, yorgun üç posta atının solumasını ve Rus çingırağının düzensiz tıngırtısını dinlemek çok hoştu.

“Yarın hava çok güzel olacak!” dedim.

Yüzbaşı bir şey söylemeden parmağıyla tam karşımızdaki yüksek dağı gösterdi.

“Nedir o?” diye sordum.

“Gud Dağı.”

“Nedir?”

“Baksanıza nasıl tütüyor.”

Gerçekten de tütüyordu sanki Gud Dağı. İnce bulut kümeleri yamaçlarından yukarı doğru süzülüyordu. Tepesi ise kararmış havada simsiyah bir leke gibi görünen bir bulut kütlesiyle kaplıydı.

Artık hanı ve çevresindeki dağ evlerinin çatılarını seçebiliyorduk. İleride sevimli ateşler göz kırpyordu bize. Islak, soğuk bir rüzgâr esti, boğaz uğuldadı, yağmur çiselemeye başladı. Yamçımı sırtıma almaya ancak fırsat bulabilmiştim ki, yoğun bir kar başladı. Saygıyla baktım yüzbaşıya.

Camı sıkkın, “Geceyi burada geçirmek zorundayız,” dedi.

“Bu tipide dağları geçemeyiz.” Arabacıya döndü: “Söylesene, Halıdağ’da çığ var mı?”

Oset arabacı, “Yok efendim,” diye karşılık verdi. “Ama sarkan çok yer var, bugün olmasa yarın düşerler.”

Handa yolcular için yatacak yer olmadığından isli bir dağ evinde oda verdiler bize. Yol arkadaşımı aya davet ettim. Kafkasya yolculuğlarımın tek lüksü, dökme demir aydanlığım yanımdaydı.

Dağ evi kayaya yaslanmıştı. Islak, kaygan üç basamakla çıkılıyordu kapısına. El yordamıyla girdim içeri, o anda bir ineğe çarptım. (Bu insanların evlerinde uşak odaları ahır olarak kullanılır.) Ne yana gideceğimi bilemiyordum: Bir yanda koyunlar meliyor, öte yanda bir köpek hırhıyordu. Neyse ki, ilerde soluk bir ışık belirdi ve kapı olduğunu tahmin ettiğim bir boşluğu görmeme yardımcı oldu. Oldukça tuhaf bir durumla karşılaştım: Tavanı isten kararmış iki direk üzerine oturtulmuş geniş dağ evinin içi insan doluydu. Orta yerde çıplak toprağın üstünde küçük bir ateş çatırdayarak yanıyordu. Çatıdaki delikten giren rüzgârın geri püskürttüğu duman odanın içine öylesine kesif bir biçimde dağılmıştı ki, uzun süre bir şey göremedim. Ateşin başında yaşlı iki kadın, bir sürü ocuk ve sıska bir Gürcü oturuyordu. Hepsinin üstü başı perişandı. Yapabileceğimiz bir şey yoktu. Ateşin yanına sokulduk, ubuklarımızı yaktık. Biraz sonra dostça fokurdamaya başladı aydanlık.

Şaşkınlıktan dilleri tutulmuş gibi, sessizce bize bakan ev sahiplerini göstererek yüzbaşıya şöyle dedim:

“Ne zavallı insanlar!”

“ok salak insanlardır bunlar!” dedi. “İnanır mısınız, ellerinden hiçbir şey gelmez, herhangi bir eğitim alabilmeleleri de olanaksızdır! Bizim Kabardinler veya Çeçenler hayduttur, baldırı çıplaktır ama gözü pektir de, oysa bunların silaha

bile d şk n lkleri yoktur. Hiçbirinde doğru dürüst bir han-
 er bile göremezsin. Hepsini gerçek birer Osetti!”

“Çeçenistan’da uzun süre mi bulundunuz?”

“Evet, b l g mle Taşlı Geçit Kalesi’nde on yıl görev yap-
tım. Biliyor musunuz o kaleyi?”

“Adını duymuştum.”

“Evet dostum, o haydutlardan çok çektik; Tanrı’ya ş -
k r, şimdilerde duruldular biraz. O zamanlar kaleden yüz
adım uzaklaşsan, oturmuş, senin yolunu gözetleyen saçı sa-
kalı birbirine karışmış bir Allah’ın belasıyla karışıldın. Bir
an boş bulunsan ya bir kement geçerdi boynuna, ya da ense
köküne bir kurşun yerdin. Ama yiğitliklerine diyecek yok-
tur doğrusu!

Meraklanmıştım.

“Sanırım başımızdan ilginç çok olay geçmiştir?”

“Geçmez olur mu! Hem de çok...”

Bıyığının sol yanını çekiştirdi, başını önüne eğdi, düşün-
ceye daldı. Bana başından geçmiş bir olayı anlatmasını çok
istiyordum. Yolculuk edip de günlük tutan herkesin duy-
duğu bir istektir bu. Bu arada çay da demlenmişti. Valizim-
den iki k  uk yolculuk bardağı çıkardım. Doldurup birini
yüzbaşının önüne koydum. Bir yudum aldıktan sonra kendi
kendine konuşuyormuş gibi,

“Evet, geçti!” diye mırıldandı.

Onun bu sözü büyük umutlar verdi bana. Kafkasya’da
uzun süre bulunmuş subayların konuşmayı, başlarından ge-
 enleri anlatmayı pek sevdiklerini biliyordum. Böyle bir fir-
sat da çok seyrek geçerdi ellerine: Ücra bir yerde b l g y-
le beş on yıl kalırlar, beş yıl “merhaba” diyen çıkmaz onla-
ra ( unk   avuş anca “sağ ol” der). Oysa konuşacak çok şey
vardır: Çevredeki insanlar yabanidir, ilginçtir. Her gün tehli-
kelerle karşı karşıydırlar, çok ilginç olaylar olur; ayrıca, ne
yazık ki bizde çok az kişi günlük tutar.

Yol arkadaşşıma, “Rom eklememi ister miydiniz?” diye sordum. “Tiflis’ten aldığım beyaz rom var yanımda. Hava da çok soğuk...”

“Hayır efendim, çok incesiniz, ama ben içki içmiyorum.”

“Nasıl olur?”

“Öyle işte. Yemin ettim. Asteğmenken bir gün, nasıl söylesem, arkadaşlarla içiyorduk, gece alarm verildi; ister istemez erlerin karşısına sarhoş çıktık, ama Aleksey Petroviç durumu öğrenince olanlar oldu: Küplere bindi! Az kalsın mahkemeye verecekti bizi. Öyle işte... Başka zaman bütün bir yıl kimseyi görmezsin, bir gün içecek olursun, başına neler gelir!”

Onun böyle dediğini duyunca az kalsın bütün umudumu yitiriyordum.

Yüzbaşı konuşmasını sürdürüyordu:

“Sözgelimi, Çerkezlere bakın, düğünlerde ya da cenazelerde boza ile kafayı bulurlar, sonra başlarlar birbirlerini kesmeye. Bir keresinde canımı zor kurtarmıştım, hem de Mirnov Prensi’nin evinde konukken...”

“Nasıl oldu bu?”

“Şöyle...” Puposunu doldurdu yüzbaşı, bir nefes çektikten sonra anlatmaya başladı. “Anlayacağınız, o sıralar bölüğümle Terek Irmağı’nın karşı yakasında bir kaledeydim... yakında beş yıl olacak. Bir gün arabayla erzak geldi. Arabadan yirmi beş yaşlarında, genç bir subay da indi. Üniformasıyla geldi yanıma, kalede benim yanımda göreve başlamak üzere emir aldığını söyledi. Öylesine zarif, beyaz yüzlü bir gençti, üniforması öylesine pırıl pırıldı ki, Kafkasya’da yeni olduğunu hemen anlamıştım. ‘Yanılmıyorsam Rusya’dan atandınız buraya?’ dedim. ‘Evet sayın yüzbaşım,’ diye karşılık verdi. Elini sıkarken şöyle dedim: ‘Çok sevindim, çok sevindim. Biraz sıkılacaksınız burada... ama dost olacağız sizinle... Evet, lütfen yalnızca Maksim Maksimiç deyin bana.

Lütfen... Hem neden böyle tepeden turnağa üniformalısınız? Yalnızca kasketinizle gelebilirsiniz yanıma.' Bir yer verdik ona, kaleye yerleşti."

Sordum Maksim Maksimiç'a:

"Adı neydi?"

"Adı... Grigoriy Aleksandroviç Peçorin'di. İnanın, harika bir gençti. Yalnızca bazı tuhaf huyları vardı. Örneğin, yağmur çamur, soğuk dinlemez, bütün gün avda olurdu. Herkes donardı soğuktan, yorgun düşerdi, ama onun umurunda olmazdı. Başka bir gün odasından çıkmaz, rüzgâr estiği için üşüttüğünü söylerdi. Pencerenin panjuru çarpacak olsa korkuyla sıçrardı yerinden, yüzü bembeyaz olurdu. Öte yandan, tek başına yaban domuzunun üzerine yürüdüğünü de görmüştüm. Kimi zaman saatlerce tek sözcük alamazdın ağzından, kimi zaman da bir konuşmaya başlardı, gülmekten kasıklarımız ağrırdı. Evet, gerçekten tuhaf yanları vardı... Sanırım zengin bir ailedendi de. Değerli çok eşyası vardı çünkü!"

Tekrar sordum:

"Yanınızda uzun süre mi kaldı?"

"Evet, aşağı yukarı bir yıl kadar. Ayrıca, benim için unutulmayacak bir yıl da olmuştu o yıl. Çok işler açtı başıma... Ama bunun için unutamıyor değilim o yılı! Bilirsiniz, pek çok inanılmaz olaya karışacakları, doğuştan alınlarında yazılı insanlar vardır!"

Bardağına çay koyarken merak içinde yüksek sesle sordum:

"İnanılmaz mı dediniz?"

"Bakın anlatayım. Kaleden altı verst uzakta dostumuz bir prens yaşıyordu. Prens on beş yaşındaki küçük oğlu, bir bahane bulup her gün atına atlar bize gelirdi. Grigoriy Aleksandroviç ile ben şımartıyorduk onu. Tam bir hayduttu. Çok becerikli, yaman bir çocuktü. Neler yapardı: Dörtnele giderken yerde duran kalpağını almalar, tüfekle ateş et-

meler... Ama kötü bir huyu vardı; paraya çok düşkündü. Bir gün Grigoriy Aleksandroviç şaka olsun diye, babasının sürüsündeki en güzel keçiyi aşırıp kaleye getirirse kendisine bir altın vereceğini söylemişti. Ne oldu dersiniz? Ertesi gece boynuzundan sürükleyerek getirmesin mi keçiyi... Bazen takılacak olurduk ona, birden çıkmak çıkmak olurdu gözleri, hemen hançerine davranırdı. ‘Eh Azamat,’ derdim. ‘Bu gidişle kellen omuzlarının üzerinde çok kalmayacağa benzer senin, başına kötü şeyler gelecek!’

Bir gün yaşlı prens bizleri düğüne davet etmek için kaleye geldi. Büyük kızını evlendiriyordu. Bizler dostlarıydık: Anlayacağınız, prens bir Tatar da olsa davetini geri çevirmek olmazdı. Gittik. Köyünde bir sürü köpek yırtıncasına havlayarak karşıladı bizi. Bizi görünce kadınlar kaçıp saklandılar. Yüzlerini görebildiklerimiz ise hiç de güzel sayılmazdı. Grigoriy Aleksandroviç ‘Çerkez kadınlarının çok daha güzel olduklarını düşünüyordum,’ dedi. Gülümseyerek, ‘Durun bakalım, acele etmeyin!’ dedim. Daha nasıl kadınlar göreceğimizi biliyordum.

Prensın evi çok kalabalıktı. Bildiğiniz gibi, Asyalılarda gelenektir, önlerine geleni davet ederler düğünlerine. Büyük bir saygıyla karşıladılar bizi, konuk odasına aldılar. Ama ben gene de atlarımızı nereye koyduklarına dikkat etmeyi unuttum. Anlarsınız ya, ne olur ne olmaz...”

“Düğünlerini nasıl yapıyorlar?” diye sordum yüzbaşıya.

“Olağan bir biçimde. Önce imam Kuran’dan bir şeyler okuyor, sonra gelinle damada ve akrabalarına çeşitli armağanlar veriliyor, yeniyor, içiliyor. Arkasından cirit oyunu başlıyor. Her düğünde üstü başı yırtık pırtık, kir pas içinde bir şaklaban topal bir ata binip maskaralıklar yapıyor, efendilerini eğlendiriyor. Hava karardıktan sonra ise konuk odasında, bizim balo dediğimiz eğlence başlıyor. Yoksul bir ihtiyar üç telli bir sazı tıngırdatıyor. Bu saza ne dediklerini

unuttum, bizim balalaykaya benzeyen bir şey işte... Genç kızlarla delikanlılar karşılıklı sıra olup el çıparak şarkı söylüyorlar. Derken bir kızla bir delikanlı sıradan ayrılıp ortaya çıkıyor, karşılıklı mani okumaya başlıyorlar, akıllarına ne gelirse... ötekiler hep bir ağızdan tekrarlıyorlar onların dediklerini. Peçorin'le ben baş köşede oturuyorduk. Bir ara düğün sahibinin en küçük kızı sokuldu Peçorin'in yanına. On altı yaşlarında bir çocuktuk. Kulağına... nasıl söylesem? Övücü anlamda bir şeyler mırıldandı.”

“Neler mırıldandı? Hatırlamıyor musunuz?”

“Evet, galiba şöyle dedi: ‘Bizim genç ciritçilerimiz uzun boyludur, kaftanları da gümüş işlemeli, ama genç Rus subayı onlardan da uzun boylu, hem sırmaları da altın... Onların arasında bir kavak gibi yüksektir; ama ne yaparsın ki bizim bahçemizde boy atmaz, yeşermez.’ Peçorin ayağa kalktı; elini önce alınına, sonra kalbine götürerek önünde eğildi, ona cevap vermemi rica etti benden. Onların dilini iyi biliyordum, cevabını kıza çevirdim.

Kız yanımdan uzaklaşınca fısıldadım Grigoriy Aleksandroviç'e, ‘Ne dersin? Nasıldı?’ ‘Nefis bir şey!’ diye karşılık verdi. ‘Adı nedir?’ diye sordu. ‘Bela,’ dedim.

Uzun boylu, ince yapılı, gerçekten güzel bir kızdı: Bir dağ ceylanının gibi simsiyah, bakışı insanın ruhuna işleyen gözleri vardı. Peçorin dalgındı, bakışlarını kızdan ayırmıyordu. Kız da kaşlarının altından sıklıkla kaçamak bakıyordu ona. Güzel küçük prenesten bakışını ayıramayan yalnızca Peçorin değildi. Üzerinden bir an ayrılmayan ateşli bir çift göz daha odanın köşesinden izliyordu Bela'yı. Dikkatli bakınca onun çok önceden tanıdığım Kazbiç olduğunu fark ettim. Biliyor musunuz, dostumuz da, düşmanımız da değildi. O ana kadar herhangi bir yaramazlığı olmamıştı ama, çok şüpheli biri olduğunu biliyorduk. Zaman zaman koyun getirdiği olurdu kaleye ve ucuza verirdi, ne var ki, hiçbir za-

man pazarlığa yanaşmazdı. Bir fiyat söyledi mi, vereceksin istediği parayı, boğazını kessen kesinlikle bir kapık inmezdi. Kuban'a gidip geldiği, Abreklerle düşüp kalktığını söylüyorlardı. Doğrusunu isterseniz, suratı da tam bir haydut suratıydı. Ufak tefek, kara kuru, geniş omuzlu biriydi... Ama, hinoğlu hinin, şeytanın tekiydi! Üzerindeki kalın yarım kaftanı yırtık pırtık, her yanı yama içindeydi ama silahları gümüş kaplamaydı. Atının ünü bütün Kabardin'e yayılmıştı. Onun atından daha güzel bir atın olabileceğini düşünmek olanaksızdı. Bütün atlılar boşuna kıskanmazlardı Kazbiç'i, birkaç kez çalmaya da kalkışmışlardı atını, ama başaramamışlardı. Şimdi bile gözümün önündedir o at: Kömür gibi kara yağızdı, bacakları tığ gibiydi, gözleri Bela'nınkilerden aşağı kalmazdı. O ne gücü öyle! İstersen elli verst dörtnala koştur... Ayrıca çok da eğitimliydi, köpek gibi ayrılmazdı sahibinin arkasından, sesini tanırdı! Kazbiç hiç bağlamazdı onu. İşte böyle bir haydut atıydı.

O akşam Kazbiç her zamankinden daha bir sıkıntılı görünüyordu. Baktım, yarım kaftanının altına yelmesini giymiş. 'Yelmesini boşuna giymemiştir,' diye geçirdim içimden. 'Sanırım bir düşündüğü vardır.'

Dağ evinin içi çok havasızdı. Biraz temiz hava almak için dışarıya çıktım. Gece dağlara çökmüştü artık, sis boğazları kaplamıştı.

Ne olur ne olmaz, atların yemi var mı diye kontrol etmek için sundurmanın altına gidip bakayım dedim. Atım çok iyi cins bir attı çünkü, birçok Kabardinli ona baygın baygın bakarak şöyle demişti: 'Yahşi çok yahşi!'

Çit boyunca yürüyordum ki, birtakım sesler geldi kulağıma. Seslerden birini hemen tanıdım: Düğün sahibimizin haylaz oğlu Azamat'ın sesiydi bu. Öteki daha az ve alçak sesle konuşuyordu. 'Ne konuşuyorlar orada?' diye düşündüm kendi kendime. 'Sakın benim attan söz ediyor olmasınlar?'